

**VARFÖR
MARJA
GRILL DOG
JOHN
WALTER?**

**EN GRANSKNING AV
DE NYA BARNHEMMEN**

BOKFÖRLAGET FORUM

*Av integritetsskäl har vissa personer
i boken getts fiktiva namn.*

*I ett fåtal citat har uppenbara stavfel i originalet
korrigerats för läsbarhetens skull.*

**Bokförlaget
Forum**

Bokförlaget Forum, Box 3159, 103 63 Stockholm
www.forum.se

Copyright © Marja Grill 2024

Omslag: Kerstin Hanson

Omslagsfoto: Hans-Erik Sjöholm

Tryckt hos ScandBook EU, 2024

ISBN 978-91-37-50824-5

INNEHÅLL

Prolog	7
Sista kvällen och morgonen.....	13
Att be om hjälp, på rätt sätt.....	34
Första året med pappa.....	52
Vårdkarusellen	67
Familjehem.....	88
Familjehemsbarnens rättigheter – fallet Sofie.....	104
HVB-hem – vad är det?	137
John Walters diagnos och tiden på korttidsboende.....	151
Vad myndigheterna visste om Platea	161
På väg mot HVB.....	187
Barnen på Prästgården	214
Följ pengarna	234
John Walters sista natt.....	256
Rättegången	284
Föräldrarna stämmer kommunen	301
Framtiden.....	306
Källförteckning	323
Författarens tack	333

PROLOG

Femårige John Walter Sjöholm Larsson var ett blont yrväder, en liten pojke med ett stort smittande skratt. Han var sin mammas och pappas stora kärlek och lycka, och sin morfars ögonsten. Många kämpade för att han skulle ha ett tryggt och lyckligt barnaliv.

För han hade stora utmaningar. John Walter hade svårt att koncentrera sig, sitta still och få kontakt med andra barn. När han till slut blev utredd skulle det visa sig att han hade autism, adhd och en utvecklingsfördröjning. Så liten han var hamnade John Walter i centrum av en mängd myndighetskonflikter och vårdkaruseller som han inte hade någon möjlighet att påverka eller ens veta något om, men som kom att styra hans liv.

I den här boken kommer jag att undersöka hur han hamnade ensam, utan någon han kände, på en institution utan rätt förutsättningar att hantera svårt autistiska barn. Hur brister i vården av sårbara barn i Sverige ledde till John Walters alldeles för tidiga död.

Jag har varit grävande reporter i över tjugo år, och har de senaste åren om och om igen dragits till granskningar som har med omhändertagna barn att göra. För mig började det med ett annat litet barn som dog, åttaåriga Yara som dödades 2014 när hon var placerad hos släktingar i Blekinge. Både grannar och polisen hade larmat socialtjänsten, men

ingenting hade hänt. Den sista orosanmälan låg orörd i ett postfack när Yara misshandlades till döds med en brödkavel av sin morbror och hans fru. Jag gjorde ett nyhetsreportage för Rapport där jag följde upp fallet och fick då höra av en socialpolitiker att det inte var ovanligt att ”orsanmälningar ligger på hög lite överallt”. Det låter ju inte klokt, tänkte jag.

Under de år som gått sedan dess har jag sett att det som hände Yara faktiskt inte är unikt. Socialtjänsterna har inte alltid rätt resurser eller kunskaper för att kunna skydda barnen. Det behöver inte vara som i Yaras fall att de inte granskar hemmet i tid, det kan också vara att de inte hittar rätt hem.

De familjehem jag har mött är ofta storhjärtade familjer som mot en mindre ersättning tar emot fler barn än sina egna i sitt hem. De har vanliga liv med jobb och vardagspussel och har inte alltid möjligheter att reda ut situationen om barnet har större problem med exempelvis missbruk, kriminalitet eller funktionsnedsättningar. Om familjehemmen inte klarar av att hjälpa barnet, skickas det så småningom vidare till ett HVB-hem. Dessa är öppna institutioner med anställd personal och flera barn i varje hem. Många barn och unga som jag har träffat har blivit omplacerade på ständigt nya ställen, om och om igen. Om ett hem inte fungerar testas socialtjänsten oftast andra HVB-hem. Till slut kan den unga skickas till ett låsbart statligt ungdomshem, Sis.

Den här boken kommer inte att handla om de låsta institutionshemmen, det är en annan granskning. Det jag vill fokusera på är hur det blir så här för ungar som inte från början är missbrukare eller grova kriminella, utan bara är barn med stora problem.

Jag har träffat föräldrar, socialsekreterare och ministrar som alla har haft en enda sak gemensamt – de har velat de

här barnens bästa. Ändå har jag om och om igen sett det gå åt skogen. Barnen blir inte hörda, de och familjerna känner sig överkörda när de inte får den hjälp de behöver.

Jag kommer att berätta om sextonåriga Juni, med autism och stora svårigheter med skolan. Hon och hennes föräldrar sökte hjälp redan när hon var tolv år, men efter ett stort antal HVB-hem där allt bara spårade ur blev hon till slut inlåst på ett Sis-hem istället. Det hjälpte ju lite med hennes ursprungsproblem, att hon inte klarade av att ta sig till skolan, eftersom de statliga institutionerna har egna skolor. Men de fyra åren då hon skickats mellan olika hem i olika kommuner hade utsatt henne för droger, lett till självskadebeteende och gjort att hon låg än mer efter i skolan. Och hennes tillit till vuxensamhället blev svårt skadad.

Sjuttonåriga Téa ringde mig för att berätta om sin uppväxt på olika institutioner, som hon flyttat runt mellan sedan hon var tolv år. Hon har lärt sig att ta och sälja droger och har bland annat huggit en vakt med ett vässat tandborstskäft på ett av de låsta hemmen hon växt upp i.

Vi kommer också att få träffa tolvåriga Sofie, som först efter flera års kamp för sin rätt till fosterföräldrarna hon växt upp hos äntligen har fått komma hem igen.

Fröet till att jag började granska just HVB-hemmen och barnen där såddes av en modig tjej som heter Tina. Det var två år efter Yaras död och jag gjorde ett reportage i Uppdrag Granskning om socialtjänstens brister i just omhändertagande av barn. Tina åkte tillsammans med mig till Skellefteå för att konfrontera socialtjänsten för att de inte ingrep när hennes mamma misshandlade henne och hennes syskon. Mamman slog dem med handen när de var mindre, berättade Tina. Sedan blev det allt våldsammare, mamman började använda en träpinne som hon alltid tog fram när hon skulle slå.

På kommunhuset i Skellefteå möttes vi av termoskaffe och pepparkakor och en ångerfull chef. För när Tinas storasyster efter många års misshandel hemma till slut hade vågat larma socialtjänsten fick de ingen hjälp. Socialsekreterarna noterade att allt såg rent ut, kollade att det fanns mat i kylskåpet, och frågade föräldrarna om anklagelserna. Föräldrarna sa att det handlade om ett tonårssuppror. Ingen intervjuade syskonen eller pratade med barnen i enrum.

Efter det blev misshandeln värre. Det tog ytterligare två år innan Tinas mamma greps och dömdes till fängelse för grov fridskränkning och misshandel. Tina hade förlåtit sin mamma, sa hon. Men hon hade inte förlåtit socialtjänsten.

– Vi, barnen, vände oss till er och ni svek oss. Varför frågade ni inte oss, varför frågade ni förövarna? sa hon till enhetschefen Pär Åhdén i Skellefteå framför rullande kamera.

– Vi gjorde fel. Vi gjorde det bästa vi kunde, men det blev inte bra, svarade han.

Det såg ut som en historia som ändå till sist fått ett relativt lyckligt slut, då Tina och hennes syskon slutligen blev omhändertagna. När jag träffade henne var hon arton år, hon bodde i en egen liten lägenhet i ett stödboende, gick på gymnasiet och hade flera extrajobb. Hon ville bli advokat för att kunna hjälpa andra.

Men Tina sa en sak som skavde och dröjde sig kvar i mig. Det handlade om tiden efter att barnen blivit räddade. Idag ångrar hon att hon ens hade slagit larm, berättade hon. För placeringarna blev inte bra. Syskonen splittrades och placerades på olika hem runt om i bygden. Tina hade hellre levt kvar med pågående misshandel om hon hade fått ha kvar sina syskon, för då hade hon några som brydde sig om henne, sa hon. Nu var hon helt ensam.

När en tonåring som kommer från ett så våldsamt hem

säger att hon ångrar att hon slog larm, och inte bara är tacksam över räddningen – då är det väl ändå något som är väldigt fel med placeringarna?

Det jag inte har förstått under åren som jag har grävt i detta, det är hur det här kan pågå trots att inga experter jag pratar med tycker att det är en bra idé att placera barn, särskilt små barn, på institutioner som HVB-hem. Men det görs ändå i stor skala, eftersom man uppger att det inte finns några alternativ. I vårt grannland Norge blir ungefär nio procent av de placerade barnen placerade på institutioner – i Sverige är det tjugotvå procent. Allt fler institutioner drivs dessutom av stora vårdkoncerner med höga vinstkrav på sina verksamheter. Om det påverkar kvaliteten eller inte, det är det ingen som vet – det görs nämligen inte några utvärderingar av hur barnen som blivit placerade får det sedan.

När jag senare började granska HVB-hemmen och placeringarna ekade Tinas ord i mitt huvud. Kontrollen och kvaliteten på hemmen hade ju så ofta brustit. Ändå placerades John Walter, fem år gammal, på just ett sådant hem.

John Walters korta liv är som en karta över allt som kan gå fel i social barnavård i Sverige. Först fick han och hans mamma Hanna inte någon hjälp, trots allvarliga larm i flera månader från både barnomsorg och BUP. Sedan, när Hanna hade gått in i väggen, fick pappa Hans-Erik ta över. Inte heller nu blev det rätt. John Walter bollades runt, fick vänta på hjälp, snurrade runt på olika familjehem som inte klarade av honom och blev till slut placerad på ett HVB-hem som var direkt farligt för hans liv. Många visste vilka brister som fanns där, och hade varnat för dem. Det fanns inspektionsrapporter och artiklar om problemen på HVB-hemmet Plateas avdelningshus Prästgården. Men kommunen valde att tro på hemmets ledning, som sa att allt var åtgärdat.

John Walters plötsliga död kom att påverka fler än de som älskade honom. Först efter att ett litet barn förlorat sitt liv i samhällets vård stod det klart för många att det här systemet har allvarliga brister. Att så små barn som femåringar bor utan föräldrar på vad en expert kallar för ”moderna barnhem”, det överraskade till och med flera professorer i social omsorg, personer som alltså forskar om placerade barn. Efter John Walters bortgång skrev de en debattartikel och protesterade mot det här.

Att bristfälliga hem väljer att anställa ung och utbildad personal och leverera en hög vinstmarginal istället för att satsa på trygghet och säkerhet blev också tydligt. Inspektionsmyndigheten Ivo stängde sedan flera hem som inte höll måttet istället för att lyssna på institutionschefer som år efter år lovade att de skulle rätta till problemen.

Också på ministernivå kom reaktioner, och regeringen tillsatte till slut en statlig utredning för att på så sätt försöka komma till rätta med otryggheten och bristen på familjehem för att skapa säkra och mer inkluderande placeringar.

För mig personligen blev John Walters liv och död också en utlösande faktor – jag behövde gå tillbaka till de granskningar jag gjort åren innan det här hände – till alla barn, föräldrar, forskare, personal och socialchefer jag har träffat – och försöka hitta ett mönster.

Hur blev det så här? Vad kan samhället göra annorlunda? Och varför dog John Walter?

SISTA KVÄLLEN OCH MORGONEN

Åskan mullrar över den lilla värmländska orten Hagfors medan John Walter hoppar studsatta i vårdhemmets trädgård. Han verkar inte ens märka regndropparna, är helt fokuserad på känslan av hoppet, studset. Pappa Hans-Erik Sjöholm tittar fascinerat på sin envise son, som socialtjänsten har placerat här. Femåringen kan inte uttrycka sin frustration i ord, istället bits han. Och rymmer ofta, springer iväg på snabba små ben till allt som ser spännande ut. Det vet personalen på hemmet, han har redan lyckats smita ut en gång. Snart ska allt sluta i en tragedi, men det vet ingen ännu.

Pappa Hans-Erik har varit på Prästgården och hälsat på under en långhelg. Han ville inte att sonen skulle hamna här – på ett hem för vård eller boende, HVB – men det fanns till slut inga andra alternativ, menade socialtjänsten.

Den första veckan verkar ha gått bra ändå, tycker Hans-Erik. Han har sovit över i en gästlägenhet för föräldrar flera nätter redan. Nu är det sista kvällen, bara en till innan han måste tillbaka till Falun och jobba. Men först ska han köpa Lingongrova till frukosten. Det är John Walters favorit, en gång tryckte han i sig nio skivor på raken.

Lerigt vatten skvätter upp på benen när John Walter springer över gräsmattan mot backen som sluttar ner mot ån. Huset är en gammal prästgård med tillhörande trädgård

och ligger i utkanten av ett villaområde. Det är lite slitet, det fattas brädor i staketet och grindarna ut mot vägen står på glänt. De går inte att stänga igen så bra eftersom järnregeln högst upp är trasig. En ung kvinna som jobbar på hemmet springer ifatt John Walter och bär den hejdlöst skrattande och sprattlande pojken över axeln tillbaka in i trädgården. Detta är en lek han känner igen. Så fort hon sätter ner honom hittar John Walter trots regnet genast tillbaka till studs mattan igen och klättrar upp. Han hoppar, länge länge. Hans-Erik filmar honom med sin mobilkamera. Det kommer att bli den sista filmen på sonen, när han ser på den kommer han att minnas att John Walter struntade i vädret. Kanske märkte pojken inte ens regndropparna, kanske tyckte han om dem – John Walter var fascinerad av vatten.

– Han var helt opåverkad. Han hoppade omkring och var jätteglad trots att det var kallt och ösregnade.

När Hans-Erik bestämmer sig för att prata med oss om regnkvällen och allt som hände visar han mig fler filmer och bilder på John Walter. Alltid glad, alltid i rörelse.

Den kvällen stannar Hans-Erik kvar på hemmet för att natta sin son, han lägger honom i sängen och somnar själv en stund. Men så vaknar John Walter till och springer upp. Han vill göra något annat, han var inte trött när de lade sig redan vid halv åtta, tänker Hans-Erik.

Hemma i Falun har John Walter inga problem att sova, tänker Hans-Erik. När pojken vaknar på natten brukar han komma och lägga sig med pappa och snabbt somna om igen. Men läggtiderna är en av flera stridsfrågor mellan Hans-Erik och socialtjänsten. Autistiska barn behöver tydliga tider och rutiner, säger specialisterna till pappan. Men Hans-Erik fick en fri uppfostran, och har andra rutiner. John Walter kunde somna när han blev trött någon timme eller två senare när

han sov hos pappa. Men här på Platea ska deras tider följas. Nu lyfter Hans-Erik upp och kramar om sonen, stryker undan det blonda håret och ger honom en godnatt puss i pannan som han brukar och lägger honom i sängen igen.

Han smyger ut ur det helt mörklagda sovrummet. Det är måndagen den 14:e juni, Hans-Erik måste gå, han ska åka hem till Falun och jobba nästa dag.

* * *

Dagen därpå, halv nio på morgonen den 15:e juni 2021, blinkar min datorskärm på Sveriges Televisions redaktion i Stockholm till med en pushnotis. Jag har precis lämnat mina egna barn vid skolan, och försöker vakna till med en kopp kaffe när jag klickar på notisen. Polisen har gått ut på sin hemsida med en efterlysning, en femåring är borta från ett behandlingshem i Hagfors. Pojken är endast iklädd blöja.

Jag känner redan till orten Hagfors, den har dykt upp bland de tusentals dokument som jag och mina kollegor har grävt fram under flera månader för att förstå HVB-hem, och det är inte endast en olustkänsla jag nu känner över att ett barn har försvunnit, det är en rädsla för vad som kan ha hänt honom. Hagfors, tänker jag när jag skyndar mig över redaktionsgolvet till min redaktör Jenny Küttim.

– Det måste vara ett barn från Platea, säger jag. Du vet, det där HVB-hemmet.

Morgonen har grytt molnig, men regnet har dragit förbi denna stillsamma junimorgon i den lilla värmländska orten. Utanför den slitna gula trävillan som utgör Plateas avdelning Prästgården står grindarna ut mot vägen på glänt. Klockan är kvart i sju, och nedanför backen glimtar Uvån. Runt huset står en hög granhäck och nedanför rullande gröna gräsmat-

tor ligger fotbollsplanen och kyrkogården. Det bor åtta barn med olika diagnoser och särskilda behov i huset, barn som är omhändertagna av socialtjänsten för att de av olika anledningar inte kan bo med sina föräldrar.

Huset har tre våningar: på vinden sover personal som bor långt borta och inte orkar köra hem mellan långa skift, på andra våningen ligger barnens rum, på bottenvåningen finns en hall, vardagsrum, kök och personalrum, samt ett sovrum där en tolvåring fortfarande sover.

De två kvinnor som jobbat natt har inte haft en lugn stund. Redan vid fyra–femtiden har John Walter varit uppe och röjt, och nu är alla utom flickan vakna. Just nu är barnen i vardagsrummet på bottenvåningen och väsnas. De leker med ballonger, kastar dem på varandra och skrattar.

Det här kommer att visa sig vara viktigt, för nattpersonalen är oroliga för att ljudet ska väcka flickan, säger ett av barnen, så dörren mellan personalen i hallen och barnen i vardagsrummet är ibland stängd.

Dagpersonalen som strax ska gå på sina skift börjar anlända. De hämtar mediciner på kontoret och får en avrapportering av nattpersonalen i hallen innan de ska börja jobba. Några av dem lägger märke till den stängda dörren in till vardagsrummet.

– Dörren var mest öppen, men stängdes ibland av barnen, säger en ur nattpersonalen under den kommande rättegången.

De tittar till barnen genom att kika in i rummet ibland. Men strax ska de upptäcka att John Walter har försvunnit ut genom altandörren.

Hans-Erik har varit vaken till sent, och har mobilen på ljudlöst. Han hör inte när hemmets chef ringer honom, först vid

sju och sedan åtta. Inte förrän enhetschefen sms:ar honom, tjugioåtta minuter över åtta, vaknar Hans-Erik.

– John Walter är borta, säger enhetschefen när han till slut får tag på Hans-Erik på mobilen.

– Har ni kollat nere vid ån, vid vattnet? frågar Hans-Erik.

Han oroar sig för en mängd olika scenarier, men bilar och vatten är absolut det farligaste. Hans-Erik berättar att John Walter inte brukar ha något särskilt mål när han drar iväg. Han vet också att John Walter kan gå ganska långt, betydligt längre än man kan tro att han är kapabel till. Han godkänner att man går ut med John Walters bild i en efterlysning.

Det är inte många hundra meter mellan gästlägenheten och HVB-hemmet, och när Hans-Erik kommer till Prästgården möts han av en polis med sökhund. Polisen har börjat leta i och runt huset, säger de. Hans-Erik hoppar snabbt in i bilen igen. Han vet ju hur långt John Walter kan ta sig, så han åker i stora cirklar runt i samhället och letar.

Efter att efterlysningen har gått ut är kollegorna på SVT Värmland tidigt på plats för att följa sökandet efter pojken. Hagforsbor och polis letar, hundpatruller och båtar kallas in. En ambulanshelikopter landar mellan hemmet och älven. Med stigande oro kör Hans-Erik runt, runt. Förbi hemmet, över en bro och vidare på andra sidan ån.

– Sedan såg jag poliserna och helikoptern vid vattnet, och då tänkte jag: Åh nej. Har de hittat honom då?

Bara en knapp timme efter att efterlysningen har gått ut kommer beskedet. Pojken har återfunnits på värsta tänkbara sätt: flytande livlös i Uvån.

– Han hittades i vattnet med hjälp av en drönare från Räddningstjänsten som såg honom eftersom den även har en värmekamera, berättar polisen Thomas Nyberg för de medier som är på plats.

På en nyhetsredaktion hinner man inte stanna till och beröras vid tragiska händelser. Jag får nu fullt upp med att förmedla vår research om Platea där pojken bodde och det vi vet om HVB-hemmet till alla reportrar och redaktörer som arbetar med detta. Jag och en redigerare tar emot bilder och intervjuer från dem som är på plats i Värmland för att sätta ihop ett reportage åt Rapport och Aktuellt.

Framför datorn i redigeringsrummet ser jag filmsekvenserna som rullar in, bilder på vattnet, så nära Prästgården. Blommor, värmeljus och nallar som Hagforsborna har lämnat på stranden.

Jag ringer HVB-hemmets chefer för att få en kommentar, men varken föreståndaren eller någon av de andra vill prata. Istället får jag intervjua ägarbolaget Humanas presschef, Patrik Silverudd, över ett videosamtal på Teams. Han beklagar föräldrarnas sorg, men försvarar hemmet.

– Vår uppfattning är att Platea är ett bra ställe att placera barn på, säger han.

Vi vet ingenting än om hur dödsfallet har gått till, men vi vet att en femåring med funktionsnedsättningar har sprungit så långt och länge utan tillsyn att han har drunknat. Något måste ha gått väldigt fel.

På nyhetsredaktionen den här olycksdagen vet vi fortfarande inte något om John Walter. Vem är femåringen? undrar jag. Varför bodde han där? Vad hände? Jag och mina kollegor letar efter svar och hittar ett Facebook-konto där pojkens pappa, Hans-Erik Sjöholm, har lagt upp bilder och filmer på en skrattande och hoppande liten kille. Femåringen heter John Walter, och med sina korta blonda lockar är han lik min egen son när han var i den åldern.

När jag ser bilderna kommer jag av mig. Nu vet vi vem han är, men jag vill inte ringa och störa föräldrarna till ett barn som just har hittats drunknad. Istället samlar jag mig och drar på mig en kavaj, jag ska strax vara med i Aktuell för att berätta det vi vet om hemmet och dödsfallet.

Men John Walters pappa Hans-Erik ringer mig senare samma kväll. Han har läst vår rapportering om Platea och sett mig i Aktuell nyss, och nu vill han berätta om hur han har varnat och varnat för att det här skulle kunna hända. Jag lyssnar. Han vill gå ut i media.

– Vänta lite. Du är i chock nu, säger jag.

– Min enda son är död, och jag hade varnat dem.

Hans-Eriks röst bryts. Han börjar gråta.

Vi pratar en lång, lång stund. Kanske en timme. Hans-Erik gråter och gråter, och jag övertalar honom att vänta med att gå ut i media. Jag kollar med honom om han har någon som är på väg dit, så att han inte är ensam.

Senare den kvällen, efter att reportagen har sänts och min arbetsdag är slut, så sitter jag själv och gråter på toaletten på SVT. Det är faktiskt första gången. Jag har mött mycket elände och olycka under mina tjugo år som nyhetsreporter, och har fått ett visst skyddande pansar mot att ta in allt det hemska vi rapporterar om. Men detta kom mig under huden. Jag ringer hem, säger att jag är sen. Och så sitter jag där och gråter.

* * *

Några dagar senare rullar vi in i Falun. Hans-Erik Sjöholm har varit envis, han vill att jag kommer dit, han har dokument och inspelningar som vi behöver se, säger han. Hans-Erik bor i en rymlig trea i ett pampigt sekelskifteshus med stora fönster och stuckatur i taket. I vardagsrummet står stopp-

ade lädermöbler och på de höga skåpen i valnötsträ står 1700-talsfiguriner i porslin. På de lägre hyllorna ligger högar med barnböcker och färgglada leksaker.

Hans-Erik har varit med i tidningar och tv förut. Att han är van vid media är en av anledningarna till att vi går med på att träffa honom, trots att det är så nära inpå hans sons död. Men jag och min redaktör Jenny har bestämt oss för att jag ska känna efter vid mötet om han verkligen vill och orkar med en intervju. Om han är stabil nog att kunna vara med i sändningarna, att det är säkert att det är detta han vill. Det är en stor sak att ta ställning till – om man vill ha den uppmärksamhet som följer av att vara med i nyheterna – och vi har ett ansvar att bedöma om han är för chockad för att kunna ta det beslutet nu. Hans-Erik är rödgråten men sammanbiten.

– Jag kommer att bli kritiserad så fort jag yttrar mig, men det är jag beredd på, säger han.

– Det är ingen som kommer att attackera en far som sörjer sitt barn, säger jag. Detta handlar ju inte om dig, utan om John Walter.

Hans-Erik vill absolut gå ut i media oavsett, han är bestämd. Han upprepar gång på gång:

– Jag varnade dem. Jag sa att han kan rymma, han är snabb, han är stark. Min pojke. Han var allt jag hade. Jag ville bara ha lite hjälp, men de tog min pojke.

Han gråter.

Vi stannar i mer än en timme, pratar om hurdan John Walter var, vad han gillade. Innan John Walter placerades på hemmet bodde han deltid hos pappa Hans-Erik i Falun. På hans lilla rum är det fullt med mjuka leksaker och planscher med tecknade djur. Han älskade att dansa, sjunga, springa och klättra. Han hade den svåraste graden av autism, utvecklingsförsening och adhd. Han pratade inte så mycket, utan

upprepade mest ord som sas till honom.

John Walter hade inte bott på Platea så länge, bara lite mer än två veckor. Hans-Erik var där ofta, både på helger och vardagar. Han hade ett jobb på länsstyrelsen i Dalarna som tillsynshandläggare enligt pandemilagen och kunde planera sina jobbresor så att han kunde sova över i HVB-hemmets gästlägenhet för att vara nära sonen.

– Jag ville ju vara med honom, jag ville inte släppa honom. Jag var ju motståndare till att han skulle vara där. Men när han nu ändå skulle vara där ville jag träffa honom så mycket som möjligt.

Jag upprepar att vi inte kommer att publicera något om han ångrar sig. Vill han inte vänta lite? Men det vill Hans-Erik absolut inte. Han vill helst gå ut genast, i alla medier. Han ger oss alla handlingar han har, och filer med inspelningar från olika möten. Jag säger att om han vill att vi ska hinna gå till botten med detta och läsa och kolla allt så måste han ge oss en vecka. Hans-Erik tvekar, han vill helst göra det genast, men går med på vårt önskemål, vi får en vecka på oss att kolla handlingarna och att intervjua kommunen. Jag upprepar att om han ångrar sig, eller tvekar och vill vänta, så är det bara att säga till. Vi har inte bråttom.

Jag frågar hur John Walters mamma, Hanna, ser på detta. Jag måste höra av mig till henne för att kolla hur hon ställer sig till en eventuell publicering.

– Hon var inte så intresserad, säger han. Hon har inte varit inblandad i hans vård de senaste två åren.

Stämmer det? Jag måste höra med mamma Hanna, varför var inte hon med mer i bilden?

* * *

Tillbaka i tv-huset vid Gärdet samlas vi till ett litet möte på redaktionen. Det är snart midsommar och egentligen ska jag gå på semester redan dagen efter, men vi enas om att detta är för viktigt. Vi kan inte sluta nu, vi måste ro det här i land.

Hans-Erik har berättat att han hade med sig utskrifter från våra reportage till mötet med socialtjänsten, ändå lyssnade ingen på honom när han varnade för Platea. Kan det verkligen vara så, att han varnade dem för exakt det som sedan hände? Om det stämmer, varför lyssnade de inte? Han har gett oss hemliga inspelningar som han säger bevisar det här. Dem måste vi lyssna igenom, de kan komma att bli avgörande.

I vanliga fall skulle en så här känslig och allvarlig granskning ta minst en månad, nu har vi fått en vecka. Men det kan gå eftersom vi redan har så mycket research om HVB-hemmen, Platea, kommunerna och om hur systemet ser ut. Och eftersom vi har ett sammansvetsat team, fast beslutna att göra detta grundligt och avgränsat. Min närmsta kollega Lotta Sima är en klippa, både noggrann och snabb, och redaktören Jenny är en fena på att se svagheter och var vi behöver stärka upp.

Vi bestämmer att vi i detta första läge inte ska försöka granska föräldrarnas lämplighet, ge oss in i deras konflikt med varandra eller gräva i varför pojken omhändertogs. Det här handlar inte om dem. Vi vet ännu ingenting om detaljerna, hur John Walters död gick till eller vad som hände på hemmet den här morgonen. Det vi vet är att han sprang iväg obemärkt i bara blöjan, och att ingen stoppade honom trots att han var placerad där på grund av sina särskilda behov. Den här granskningen ska bara handla om varningarna för att just det här kunde hända. Fanns de, hur precisa var de och varför lyssnade i så fall ingen till dem?

HANNA BERÄTTAR

Morgonen den 15:e juni när John Walter försvinner från HVB-hemmet är hans mamma Hanna Larsson på sitt jobb som trafikvärd i Stockholms tunnelbana. Men hon får inget samtal från HVB-hemmet om att hennes ende son är borta. Inte förrän efter lunch börjar hon få samtal från ett okänt nummer. Hon har fått udda samtal tidigare så Hanna låter det gå till voicemail. Hon vet ännu ingenting. Inte att John Walter har sprungit iväg, ingenting om sökingsatsen. Men mobilen ringer och ringer. Till slut svarar hon.

– Det är från polisen, var är du? Du måste åka hem, säger en röst.

Hon ringer sin chef, som okejar att hon åker hem. När hon stiger av tunnelbanan och skyndar mot det vita flervåningshuset, där hon bor med sin lilla hund Jack, knyter det sig i Hannas mage. Vad är det som har hänt? Det kan inte vara något bra. Utanför ytterdörren i trapphuset står två poliser. Hanna låser upp som på autopilot. Sätter på kaffe. De slår sig ner i soffan. Hanna har fortfarande arbetskläderna på sig, med sin walkie-talkie i ena handen och nycklarna i den andra, när de berättar.

Hanna reagerar kanske inte som polisen väntat sig, hon blir tvärarg. Allt flyger i golvet, nycklarna, telefonen. Den ena polisen hoppar till.

– Jag blev så himla arg, säger Hanna. Jag hade varnat att han kunde springa iväg. Hemmet hade fått all information. Hur kom han ut? Hur kunde han rymma?

Efter det kommer gråten, häftigt. Det här är första gången hon gråter på riktigt, känner hon. Genom hulkgråten slänger hon fram fler frågor. Vad hände egentligen? Varför ringde ingen mig? Polisen förklarar det de vet. Ber henne ringa någon för att få sällskap.

Hanna vet nu bara att hennes son har tagit sig ut från boendet och hittats i vattnet, död. Och hon fick inte ens ett samtal när han försvann.

När jag får tag i Hanna visar det sig att hon i högsta grad var intresserad av sin son. Det har varit en jobbig separation från Hans-Erik, så honom har hon inte så mycket kontakt med. Han vet inte om det, men hon har löpande kontakt med alla andra som var inblandade i hur John Walter hade det: förskola, socialtjänst, habilitering och sjukvården.

Hannas och Hans-Eriks relation är fortfarande sårig. Men i detta är de eniga: De hade varnat. När jag kontakter henne första gången, bara några dagar efter sonens död, orkar hon inte prata så mycket. Men hon är arg, precis som Hans-Erik. Hon vill att vi gör reportaget och hon skickar oss mejlet som hon skrev till socialtjänsten när de ville placera John Walter på HVB-hem.

Det är många reportrar som söker henne, men hon vill inte intervjuas av någon, hon orkar inte det, hon är sjukskriven och sover nästan inte alls. Hon skriver:

Men jag litar på er. Det är ni som granskat hur HVB-hemmen är. Det är det som är det viktiga. John Walter. Och de andra barnen. Hur kan de ha det så här? Hur kunde det hända? Du måste gå vidare med detta.

Hanna har haft några väldigt svåra år. Hennes son är död. Hennes pappa dog nyligen i covid, och själv har hon fått diagnosen posttraumatisk stress, PTSD, och är sjukskriven från jobbet. Vi messar, skriver och pratar i telefon i nästan ett år

innan hon orkar träffa mig. Den 15:e juli 2022, ett drygt år efter dödsfallet, skriver Hanna: ”Jag är i chock, fått svar på massor. Förundersökningsprotokollet är här.”

Det är när hon får läsa polisens förundersökning om dödsfallet som Hanna till slut känner att hon måste träffa mig. Efter över ett års väntan på besked står det klart – nattpersonalen som var i tjänst morgonen då John Walter rymde från HVB-hemmet kommer att åtalas för att ha vållat hans död.

* * *

När Hanna till slut dyker upp vid utgången från Gärdets tunnelbaneuppgång har hon med sig två små chihuahuer i koppel. En är hennes egen lilla Jack, men hon har också med sig en väninnas hund som hon försöker rädda. Han har börjat hugga mot människor och hon jobbar på att hitta en hundperson som kan hantera honom och lära honom av med att bita, så att han inte måste avlivas.

Hannas långa ljusbruna hår yr, hon stannar och sätter upp det med en snodd medan hon hanterat de två ystra små hundarna som ivrigt skuttar runt hennes fötter. Hon ger tryggt instruktioner till mig om hur jag ska bete mig för att inte bli biten. Vi går långsamt över det soliga grönområdet Gärdet mot tv-huset. Vi ska komma att prata om allt, men vi börjar med att Hanna berättar om hur det var när hon var gravid, och om när John Walter var liten.

Hanna växte upp på Lidingö i Stockholm med pappa, mamma och två bröder. Hannas pappa jobbade långa dagar med två jobb, både på SL, Stockholms lokaltrafik, och även som biografmaskinist tillsammans med Hannas mamma.

Hon har två bröder. Yngste brodern Jesper, två år yngre än

Hanna, har autism och Downs syndrom.

– Mamma sa alltid ”var som din storebror och ta hand om din lillebror”, minns Hanna.

Syskonen stod varandra nära, även om storebror är nio år äldre, och Hanna var som en lillmamma för Jesper. Lillebror gick upp, skulle äta frukost och sedan lämnas av till taxin till särskolan, vanligen av Hanna. När hon kom hem var det oftast hon som gav honom mellis och middag.

Hanna har dyslexi och skolan var varken lätt eller rolig. Men hennes dröm var att få jobba med barn, helst som fritidsledare, så hon valde Barn- och fritidsprogrammet på gymnasiet. Där lärde hon sig mer om barns utveckling och utvecklingsstörningar och började testa det hon lärt sig på lillebror Jesper. Hon provade en teknik med bildstöd för kommunikation och lyckades få honom att tydligare uttrycka vad han ville genom att peka på bilder. Så småningom började han till och med att använda ord istället för läten, att börja prata.

Men när Hanna skulle börja andra året på gymnasiet fick hennes mamma ont i bröstet. Hon hade läkarskräck och vägrade att åka till sjukhuset. Hon sa att det bara var influensa, trots att hon hade stora vätskande sår som Hanna fick hjälpa henne att lägga om.

När familjen fick beskedet att det var bröstcancer hade hon bara en vecka kvar att leva.

– Jesper slutade prata när mamma dog. Han har inte talat sedan dess.

Efter mammans död tog Hanna ett sabbatsår från gymnasiet. Det året jobbade hon intensivt och tog tre olika jobb, allt för att slippa undan tankarna som snurrade.

Efter examen följde hon i sin pappas fotspår och fortsatte på SL, där hon också hade jobbat extra under studierna.